

A Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet őszü szemeszteréről

Bodrogi Ferenc Máté

irodalomtörténész, egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem

Minden egyetemi intézet, tanszék életében vannak eredményekben gazdagabb és szegényebb időszakok, melyek összmintázata tudhatóan ezernyi tényező függvénye. Az mindenesetre különösen jóleső, ha a kihívások közepette visszatekintvén mégiscsak a többértelmű gyarapodás a meghatározó tapasztalat, élmény. A Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének legutóbbi, őszi szemesztere különösen gazdag volt efféle jóleső eredményekben. Ebben a cikkben ennek az időszaknak a madártávlatú bemutatása olvasható. A szerző – itt és most mintegy „tanszéki krónikásnak” tekintve magát – azt igyekszik vázolni, hogy milyen egy igazán eredményes félév a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának magyar szakján.

A Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet egykori és jelenlegi oktatóinak közelmúltban megjelenő tudományos munkái közül kiemelendő két monográfia: Imre Mihálynak *A fizikoteologizmus irodalmának hazai forrásai* (Irodalomtörténeti füzetek 189. Budapest: reciti, 2024.), illetve Tóth Juditnak a *Teológia és retorika Nüsszai Szt. Gergely műveiben* (Kairosz, 2024) című műve. Kiemelendő továbbá három tanulmánykötet: a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra időzített *Az irodalom ígérete* (Prae, 2024) című tanulmányválogatás Szirák Péter szerzőségével, Baranyai Norbert *A közlés művészete. Tanulmányok Móriczról* (MMA Kiadó, 2024) című tematikus kötete, és *Az élet lármája – Biopoétika a 20–21. századi magyar prózában* című tanulmánykötet (Prae, 2024; a három szerkesztő közül ketten oktatóink, Balajthy Ágnes és Fodor Péter). Folyamatosan megjelenő szövegkiadásaink legújabb darabjai *Sárvári Pál leveleskönyve* (s. a. r. Brigovác László, Lakner Lajos, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2024, Csokonai Könyvtár. Források. Régi kortársaink, 21.), illetve az *Aurora. Hazai Almanach* című 19. századi szépirodalmi évkönyv tudományos forráskiadása (*Első folyóirataink. Aurora, I–IV. Szövegek, V. Jegyzetek*, s. a. r. Bodrogi Ferenc Máté, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2024, Csokonai Könyvtár. Források. Régi kortársaink, 22.). A csak pár éve induló, ám már most széles körben elismert Debreceni Irodalom- és Kultúratudományi Tankönyvek sorozat ötödik és hatodik darabjaként pedig megjelent a *Prózaelméleti alapismeretek* (Bényei Péter és Bodrogi Ferenc Máté jegyzi), továbbá a *Fejezetek a 19. század második felének magyar regénytörténetéből* című kötet (S. Varga Pál szerzőségével, Gönczy Monika szerkesztésében).

Intézetünk tudományos folyóirata, a rendszerint évente két tematikus duplaszámmal jelentkező *Studia Litteraria* (ld. <https://ojs.lib.unideb.hu/studia/about>) is hozta az immár megszokott és elvárt színvonalat. Még a nyár elején, június 20-án jelent meg a *Fordítás – újrak fordítás – újraírás* című lapszám, amely a műfordítás elméletéről és gyakorlatáról zajló diskurzushoz kapcsolódva három tematikus alegységben közöl tanulmányokat az antik görög-latin, a szláv, valamint az angol nyelvű irodalom hazai műfordításának jelenségeiről, Darab Ágnes, Hudácskó Brigitta és Regéczi Ildikó szakmai szerkesztésében. Rendhagyó módon még e hónapban megjelent a *Studia* következő, *Újrajátszások: Emlékezés, megidézés, átértelmezés a művészetekben* című száma is, amely a 2023. szeptember 15–16. között a helyi MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ és az intézetünkben működő Magyar Emlékezhelyek Kutatócsoport együttműködésében rendezett interdiszciplináris konferencia anyagát teszi közzé Fazakas Gergely Tamás, Kovács Edward és Süli-Zakar Szabolcs szerkesztők gondozásában. A legfrissebb, decemberi szám pedig Csokonai Vitéz Mihály életművét állítja középpontba *Csokonai 250* címmel, Debreczeni Attila és Szilágyi Márton redakciójában. A lapszám a Csokonai születésének 250. évfordulója alkalmából, 2023. november 8–9-én Debrecenben rendezett, azonos című országos tudományos konferencia előadásainak szerkesztett változatát tartalmazza, egyben két recenziót is közöl, az egyiket Csokonai műveinek, feljegyzéseinek és levelezésének kritikai kiadásáról (*Csokonai Vitéz Mihály összes művei: Elektronikus kritikai kiadás*, Debreceni Egyetem, https://deba.unideb.hu/deba/csokonai_muvei/), a másikat pedig Borbély Szilárd várva várt, nemrégiben megjelent posztumusz tanulmánykötetéről.

A konferenciákat illetően a szeptember elején a Reneszánsz-Barokk Kutatócsoport (Rebakucs) által Szenci Molnár Albert születésének 450. évfordulóján nálunk és a Református Kollégiumban megrendezett *Szenci Molnár Albert és a 16–17. századi peregrinatio academica* című három napos konferenciát emelhetjük ki. Ez volt az illető országos kutatócsoport 55. vándorkonferenciája, amelyen csaknem száz történész, irodalomtörténész, egyháztörténész és teológus, valamint egyetemi hallgató vett részt. A rendezvény „spiritus rectora” professor emeritussunk, Imre Mihály volt, szervezői pedig oktatóink, Fazakas Gergely Tamás és Száraz Orsolya, illetve Bozzay Réka egyetemi docens (Germanisztikai Intézet, Néderlandisztika Tanszék). Október 10–11-én *Életformák (Család, élet, irodalom)* címmel professzorunk, Szirák Péter, illetve Balajthy Ágnes és Fodor Péter oktatóink irányításával, valamint mások mellett doktoranduszaink – Hocza-Szabó Marcell, Juhász Tibor és Urbán Andrea – szereplésével zajlott le intézetünk és a Fiatal Írók Szövetsége (FISZ) közös konferenciája. A tanácskozás hozzásegített minket annak megértéséhez, hogy miképpen erősítette meg (esetleg hozta létre) a szépirodalom azokat a kategóriákat, mintázatokat, amelyek szerint megkülönböztetjük az „embercsaládokat” az állati, növényi szerveződésektől, vagy amelyek mentén az ideális családokról gondolkodunk.

Október 31. és november 8. között került megrendezésre a nagy hagyományú *Debreceni Irodalmi Napok* az *Alföld* szerkesztőségének szervezésében, amelyen idén a levélről volt szó. Oktatónk, Bódi Katalin tartotta az egyik előadást, melyet kerekasztal-beszélgetés követett Szirák Péter moderálásával. Ezek után, az Alföld-díjasok estjén egy volt és egy jelenlegi doktoranduszunk, Korpa Tamás és Juhász Tibor vehette át idén a magas presztízsű díjat, a költő Gergely Ágnes mellett. A bő egyhetes rendezvénysorozat keretében a Békás-tónál egykori kedves kollégánkra, a 60 éve született, tragikusan elhunyt Borbély Szilárdra emlékezhettünk közösen, illetve bemutatkozott az *Alföld* folyóirat is Áfra János, Fodor Péter és Szirák Péter kollégáinkkal – akik a szerkesztőség képviselői egyszeresmind –, illetve oktatónkkal, Balajthy Ágnessel, az Alföld-kör egyik oszlopos tagjával. Mindemellett intézeti könyvtárunk adott helyet az Új Alföld Könyvek sorozatban megjelenő *Körülírások. Tanulmányok Borbély Szilárdról* című tanulmánykötet bemutatójának. A könyv a szakmailag, de különösen szépirodalmilag kivételes jelentőségű Borbély-életművet járja körül, melynek egyik szerkesztője egykori oktatónk, Lapis József.

December 13–14-én könyvtárunk adott otthont a *Gyerek- és kamasz perspektíva a magyar irodalomban* elnevezésű országos konferenciának, a DE Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar Mesekultúra Kutatócsoportja és intézetünk közös szervezésében. A tanácskozás célja az volt, hogy a magyar irodalomban megjelenő gyerek és kamasz elbeszélők vizsgálatának révén átjárhatóvá váljon a „gyerek” és a „felnőtt” irodalom picilag elhatárolt korpusza, és a területek kutatói közösen, egy egységes, irodalomtudományos kérdészmódban keressék a választ arra, hogyan képződik meg a szövegekben a gyermek/kamasz „én”. A konferencia főszervezője egykori doktoranduszunk, a DE-GYGYK adjunktusa, Gesztelyi Hermína, illetve doktorjelöltünk, Katona Alexandra volt, több szekcióját pedig intézetünk oktatói elnökölték (Baranyai Norbert, Bódi Katalin, Bodrogi Ferenc Máté).

Kiseb rendezvényeinkről szövegeinkről kiemelhetjük egyrészt a Modemmel kötött együttműködés keretében idén is egy ottani kiállításához kapcsolódva megrendezett *Generációk az irodalomban* című kerekasztal-beszélgetést, Szirák Péter, Fodor Péter, Bódi Katalin és Bodrogi Ferenc Máté részvételével (november 28.). Másrészt kiemelhetjük azt az október 16-i könyvbemutatót, ahol négy kiadványunk is programpontra volt, összességükben olyan tágas szakmai közeget összefogó hatáskörrel, hogy jellemző módon a HUN-REN-DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport, a Déri Múzeum, a Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Akadémiai Bizottság (MTA DAB) Irodalomtudományi Munkabizottsága, valamint intézetünk közös szervezésében jött létre az esemény. A négy kiadványból kettő igen sikeres doktori disszertációból kinövő témamonográfia – Béres Norbert: *A klasszikus századforduló népszerű prózairodalma*, illetve Gönczy Monika: *„csillagokká repesztett szöveg” Szövegközi közelítések a 19. század második felének magyar irodalmához* (mindkettő a Csokonai Könyvtár monográfiák sorozatában jelent meg a Debreceni Egyetemi Kiadónál) –, illetve két

kritikai igényű forráskiadás: a már emlegetett *Sárvári Pál leveleskönyve* és az *Aurora* öt kötetes forráskiadása. Utóbbi tehát az 1822 és 1837 között Pesten évenként megjelenő *Aurora. Hazai Almanach* Kisfaludy Károly, majd Bajza József által szerkesztett költői zsebkönyvének teljes anyagát tartalmazza. Ebben a kiadványban látott először napvilágot nyomtatásban a *Himnusz* és a *Szózat*, lapjain először jelent meg egyes művek címe után a megjegyzés: 'romantikus költemény'. A kor-szak meghatározó sajtóorgánuma vált ilyenképpen hozzáférhetővé a tudományos kutatás és a szélesebb érdeklődő közönség számára, a szövegek melletti metszetek és kottamellékletek kíséretében, melyek egyetlen közgyűjteményben sem maradtak fenn így, együttes teljességükben. A textológiai projekt további jelentősége, hogy először készült nyomtatott és elektronikus verzióban egy teljes kritikai szövegkiadás párhuzamosan, mely szabadon el is érhető az interneten (*Aurora. Hazai Almanach: Elektronikus kritikai kiadás*, Debreceni Egyetem, https://deba.unideb.hu/deba/aurora/kritikai_kiadas_kotetei_pdf.php).

A számvetés végére, nem véletlenül, a büszkeségre leginkább okot adó kitüntetések áttekintése maradt. A múlt szemeszter e téren sem volt éppen sivár: a novemberben 80. születésnapját ünneplő Imre László professor emeritusunkat még augusztusban Eötvös József-díjjal tüntették ki, mely elismerés olyan egyetemi oktatóknak adományozható, akik oktató-nevelő munkájuk által, mintegy egész életpályájukkal fejezték ki elkötelezettségüket a pedagógus élethivatás mellett. Másik mesterünk, az ugyancsak professor emeritus Imre Mihály október 31-én vehette át a Károlyi Gáspár-díjat, amely szintén kormányzati szintű elismerés a hittudományok területén maradandót alkotó, illetve a biblikus tudományok terén is kimagasló teljesítményt nyújtó személyiségeknek. Debrecen önkormányzatának legjelentősebb kulturális elismerését, az életműdíjjal felérő Debrecen Város Csokonai-díját pedig október 23-án professzorunk, Debreczeni Attila kapta meg, mely döntéssel a díj egyszerismind sajátosan haza is érkezett, amennyiben a kitüntetett évtizedekig gondozta Csokonai Vitéz Mihály életművének nyomtatott kritikai kiadását, nagymonográfiát is szentelt a felvilágosodás egyik legfontosabb magyar literátorának, valamint összeállította életművének új, átfogó kronológiáját, hallgatók generációit vonva be egyúttal az egyetemi-akadémiai szféra textológiai-kutatócsoporti munkálataiba.

Miközben közvetlen munkatársaimnak ezúton gratulálok még egyszer az elmúlt időszak szép eredményeihez, a jövőre nézvést hasonlóan gazdag szakmai teljesítményeket, gyümölcsöző együttműködések, és reménykeltő társadalmi visszacsatolást kívánok a Debreceni Egyetem szervezeti egységeiben dolgozó minden távolabbi kollégámnak is.